

Դավիթ Վ. Պետրոսյան
Բանաս. գիտ. դոկտոր

ՀԵՂԻՆԱԿԻ ՆԵՐՔԻՆ ԺԱՄԱՆԱԿԸ
ԳԵՂԱՐՎԵՍՏԱԿԱՆ ՊԱՏՈՒՄԻ ՀԱՄԱՊԱՏԿԵՐՈՒՄ
Ա. դը Սենտ-Էքզյուպերիի «Գիշերային թռիչք» վիպակի օրինակով*

Բանալի բառեր - ներքին ժամանակ, ներկա, անցյալ, ապագա, գեղարվեստական պատում, հեղինակ, Ա. դը Սենտ Էքզյուպերի, «Գիշերային թռիչք», երկինք, գիշեր:

Մուտք

Ժամանակը մարդու մնայուն ուղեկիցն է նրանից դուրս և նրա մեջ: Այս երկու կեցութենական չափումները վաղուց ի վեր բնագետների, իմաստասերների և մշակութաբանների տեսադաշտում են¹:

Մարդուց դուրս «ապրող» ժամանակը, որը դիտարկվում է իբրև արտաքին ժամանակ և բնութագրվում միագիծ ուղղվածությամբ, հետազոտության առարկա է հիմնականում բնագետների համար: Թերևս ավելի սևեռուն ուշադրության է արժանացել մարդու մեջ ապրող ժամանակը, որի համակարգված ձևակերպումներից մեկը հետևյալն է. «Ժամանակը պատկանում է ոչ միայն արտաքին աշխարհին, այլև մարդու ներաշխարհին: Մարդը ոչ միայն ճանաչում է ժամանակը, այլև վերապրում է այն»²: Այս համոզումն է հիմք տվել իմաստասերին ձևակերպելու. «Ժամանակը հոգու կյանքն է»³: Հոգու աշխարհում մարդուն մշտապես ուղեկցող ժամանակը տեսաբանների կողմից բնութագրվում է որպես ներքին կամ սուբյեկտիվ ժամանակ⁴:

* Հոդվածն ընդունվել է տպագրության 25.10. 2019:

1 Տես մասնավորապես Гуссерль Э., Феноменология внутреннего сознания времени, в 2 т., М., 1994, Бергсон А., Непосредственные данные сознания. Время и свобода воли, Л., Изд-во ЛКИ, 2010, Хайдеггер М., Бытие и время, Харьков, 2003 և այլն:

2 «Философский словарь», под ред. Фролова И. Т., М., «Республика», 2001, с. 103.

3 «Субъективное и объективное время» /https://studopedia.ru/1 19973 sub-ektivnoe-i-ob-ektivnoe-vremya.html (մուտք՝ 10.09.2019).

4 Ուսուցիչները հիմնականում կիրառում են «սուբյեկտիվ ժամանակ» եզրույթը: Կարծում ենք հայերենում երևույթը համակողմանիորեն բացահայտվում է «ներքին ժամանակ» բառակապակցությամբ:

1. Հեղինակի ներքին ժամանակը. մի քանի դիտարկումներ

Մարդու և ժամանակի փոխհարաբերությունները տարբեր դիտանկյուններով դրսևորվում են հատկապես արվեստում: Այստեղ ներքին ժամանակի չափումները նման չեն արտաքին ժամանակի չափումներին: Արվեստագետի ներքին ժամանակի խորքային բացահայտումների կարելի է հանդիպել դեռևս նախաքրիստոնեական շրջանի իմաստասերների աշխատություններում: Այս առումով հետաքրքրական են Ավգուստինոս Երանելու մտորումները «Խոստովանություններ»-ում: Իր երկասիրության մեջ նա կենտրոնանում է հիմնականում ներքին ժամանակի վրա, իսկ ժամանակային հատվածներից կարևորում է **ներկան**. «Գոյություն ունի երեք ժամանակ՝ անցյալի ներկա, ներկայի ներկա և ապագայի ներկա: Այս երեք ժամանակներն առկա են մեր հոգում, և այլ տեղում ես դրանք չեմ տեսնում: Անցյալի ներկան հիշողությունն է, ներկայի ներկան՝ անմիջական հայեցումը, ապագայի ներկան՝ սպասումը: Հոգին և՛ սպասում է, և՛ ներընկալում, և՛ հիշում: Այն, ինչին նա սպասում է, անցնում է այն բանի միջով, ինչը ներընկալում է, և հեռանում է այնտեղ, որի մասին հիշում էե՝»:

Հետագայում գերմանացի փիլիսոփա Վ. Դիլթայը, վերաիմաստավորելով Ավգուստինոսի մտքերը, հաստատում է, որ իսկական ժամանակը ներկայի անդադար շարժումն է, որտեղ ներկան դառնում է անցյալ, իսկ ապագան՝ ներկա. «Եթե ներկան լի է սպրումներով, ապա անցյալում և ապագայում գերիշխում են հիշողություններն ու հույսերը»⁶: Այլ խոսքով՝ ներկան իր շարունակական գոյությամբ անհատին հիշեցնում է երկրային կյանքում նրա ներկայության կարևորությունը՝ իմաստավորելով նաև անցյալի ու ապագայի գոյության անհրաժեշտությունը:

Վերոնշյալ իմաստասերների դիտարկումներն առնչվում են նաև գեղարվեստական պատումում առկա ներքին ժամանակի դրսևորումներին: Նրանում հեղինակի երևակայությունը ստեղծում է գեղարվեստական ժամանակի կառույցներ, որոնք ընդարձակում են պատումի ներքին սահմանները, ընդլայնում հերոսների գործողությունները ժամանակի անկաշկանդ փոխակերպումների համապատկերում: Մինչ կոնկրետ նյութի վերլուծությանն անցնելը փորձենք հստակեցնել նաև «հեղինակի ներքին ժամանակ» և «գեղարվեստական ժամանակ» հասկացությունները:

Հեղինակի ներքին ժամանակն իմաստային առումով ավելի ընդգրկում է: Այն ներառում է գեղարվեստական ժամանակից դուրս ապրող և ստեղծագործող անհատի ժամանակային սահմանները, որոնք կարող են ի ցույց դնել նաև

5 Наумова Н. Ф., Время человека, «Социологический журнал», М., 1997, N 3, с. 163.

6 Дильтей В., Категории жизни, «Вопросы философии», М., 1995, N 10, с. 132.

այդ անհատի ոչ գեղարվեստական (օրինակ՝ անձնական, հոգեբանական) ժամանակի ռիթմերը: Ըստ այդմ՝ ներքին ժամանակի սահմաններում հեղինակը սեփական ապրումների, գործողությունների կարգավորողն է: Գեղարվեստական ժամանակի մեջ նրա ուղղորդող դերը նվազում է, քանի որ հերոսները կարող են ստեղծել սեփական ներքին ժամանակը և դառնալ հեղինակից անկախ ու ինքնակառավարվող:

Հեղինակի ներքին ժամանակի մեջ ժամանակային երեք հատվածները՝ ներկա, անցյալ և ապագա, հիմնականում տեսանելի են ու կանխատեսելի: Այնինչ գրողի երևակայության միջոցով նրա հերոսների ներսում ապրող գեղարվեստական ժամանակը կարող է դրսևորվել ժամանակային հատվածներից որևէ մեկով, և գործողությունների պատկերման հիմնական բեռը, կախված պատումի ստեղծագործական մղումներից, այս դեպքում «իր վրա է վերցնում» ժամանակներից մեկը՝ պատկերվելով իբրև մնայուն ներկա, մնայուն անցյալ կամ մնայուն ապագա⁷:

Ա. դը Սենտ-Էքզյուպերիի «Գիշերային թռիչք» վիպակն ասվածի բնորոշ դրսևորումներից մեկն է, որտեղ օդաչու գրողի **ներքին ժամանակը սահուն կերպով փոխակերպվում է գեղարվեստական ժամանակի:**

«Գիշերային թռիչք» վիպակի պատումն առանձնապես հարուստ չէ սյուժետային իրադարձություններով, հերոսները նույնպես քիչ են: Էքզյուպերին փորձում է բացահայտել մարդու ներքին ժամանակը կյանքի, մահվան և ժամանակի եռակի չափումներում, ինչպես նաև իմաստավորել մարդու կեցությունը երկրային ու երկնային տարածություններում: Այս առումով հեղինակի ներքին ժամանակն առանցքային դեր ունի: Մեր տեսադաշտում այդ ժամանակի գեղարվեստական պատկերման երկու հիմնական ակունքներն են՝ երկինքը և գիշերը:

2. Երկինքը և հեղինակի ներքին ժամանակը «Գիշերային թռիչք» վիպակում

Երկինքն այս վիպակում հեղինակի ստեղծագործական որոնումների կենտրոնում է: Իբրև տարածություն՝ այն կենդանանում է, երբ լցվում է ժամանակով: Իսկ ժամանակն ավելի շոշափելի ու առարկայական դարձնելու գլխավոր նախապայմաններից մեկը կերպարների հոգևոր աշխարհը բացահայտելն է, նրանց համապատասխան հուզական լիցքեր հաղորդելը: Սրանով իսկ յուրաքանչյուր

⁷ Գեղարվեստական ժամանակի ընկալումների մասին տե՛ս նաև **Брежнева Е. В.**, «Время внешнее» и «время внутреннее» в поэтике романов Вирджинии Вулф, «Вестник Пермского университета», 2011, вып. 4 (16), էջ 225-231, **Косенкова И. О.**, Субъективное время в романе Гайто Газданова «Возвращение Будды», «Вестник КГУ им. Н. А. Некрасова», 2012, N 4, էջ 85-88, **Пилипюк Л. А.**, Субъективное восприятие времени героями Оноре Бальзака, «Молодой вчений», N 7 (22), часть 1, Липень, 2015, էջ 150-154:

հերոս ներկայանում է իր ներքին ժամանակով: Նրանց կարելի է ներառել երկու խմբի մեջ.

ա) հերոսներ, որոնք երկրից նայում են երկնքին,

բ) հերոսներ, որոնք, հաճախ լինելով երկնքում, այլ չափումների մեջ են տեսնում երկինքը, երկիրը և իրենց երկրային կյանքը:

Առաջինի լավագույն ներկայացուցիչը «Գիշերային թռիչք» վիպակի հերոսներից Ռիվիերն է, երկրորդինը՝ Ֆաբիենը:

Ռիվիերը «Աերոպոստալ» ավիաընկերության ղեկավարն է: Նրա համար երկինքը տարածք է, որը շարունակ պիտի հաղթահարեն ինքը և իր ենթակայության տակ գործող օդաչուները: Ռիվիերի ներաշխարհում ձևավորվող ներքին ժամանակը հիմնականում ներկայի, երբեմն էլ ապագայի մեջ է: Նրա ներսում ապրող **ներկան** առավելապես **մնայուն է**⁸, քանի որ օրն անցնում է օդաչուների թռիչքների մասին ստացվող հաղորդագրություններով, աշխատողների հետ գործնական շփումներով, որոնք հնարավորինս տեսանելի են դարձնում նրա մարդկային կերպարը: Այդ ներկայի և երկնքի հետ Ռիվիերի կապը բնութագրվում է հիմնականում նրա հոգեվիճակի մի շարք նրբերանգներով, որոնց մեջ նկատելի է հատկապես **անհանգստությունը**. «Շուտով Ռիվիերը կլսի օդանավի հռնդյունը, գիշերը արդեն նրան էր հանձնում մի ինքնաթիռ... (...) Իսկ քիչ հետո գիշերը կհանձնի մյուս երկու օդանավերը ևս: Այն ժամանակ այս օրը վերջացած կարելի է համարել: Այն ժամանակ հոգնած անձնակազմերը կգնան քնելու, և նրանց կհերթափոխեն նորերը: Բայց Ռիվիերը չէր հանգստանալու: Այս անգամ եվրոպական փոստը կմտահոգի նրան: Եվ այսպես կլինի միշտ...»⁹: Անհանգստությունը, այսպիսով, Ռիվիերի հոգևոր աշխարհում ապրող մնայուն ներկայի հիմնական արտահայտությունն է: Իսկ այն պահերին, երբ նա հեռանում է երկնքի և օդաչուների մասին մտքերից, գերիշխող են դառնում աշխատողների հետ փոխհարաբերությունների, **ապագայում** անելիքների մասին մտորումները, և երկինքը մղվում է երկրորդ պլան:

Մեր նշած երկրորդ խմբի ներկայացուցիչը (հերոսներ, որոնք, հաճախ լինելով երկնքում, այլ չափումների մեջ են տեսնում երկինքը, երկիրը և իրենց երկրային կյանքը) օդաչու Ֆաբիենն է: Նրա կերպարին հեղինակն անդրադառնում է վիպակի սկզբում և երկրորդ հատվածում: Սկիզբը համակված է լավատեսությամբ: Ֆաբիենը հաղթահարել է երկնքի դիմադրությունը (փոթորիկներ, ամպրոպներ, կայծակներ): Դժվարություններն անցյալում են, բայց այդ անցյալը նրա հիշողություններում չկա, և տրամադրությունն էլ համահունչ է երկնքի խաղաղությանը. «Երկինքը հանդարտ էր, ինչպես ակվարիու-

8 «Մնայուն ներկա» ասելով նկատի ունենք հերոսի տարբեր հոգեվիճակներում ներկայի պատրանք ստեղծող հատվածները, որոնք միավորվելով հերոսի ներաշխարհում ներկայի համար տևականություն են ապահովում:

9 https://lib.mskh.am/images/books/Gisherayin-trichq_Antoine-de-Saint-Exupry.pdf (մուտք՝ 20.09.2019).

մի ջուրը, և իրենց առաջ գտնվող բոլոր օդանավակայանները նշում էին. «Պարզ երկինք, առանց քամու»¹⁰: Օդաչուի ներքին աշխարհում նույնպես նկատելի է **մնայուն ներկայի** գոյությունը: Հեղինակի կիրառած այս հնարանքը կոնկրետ նպատակ ունի՝ հնարավորություն տալ Ֆաբիենին երկնքից դիտելու երկիրը և հիանալու նրա գեղեցկությամբ: Ըստ էության, Աստծո ստեղծած երկու հրաշալիքները՝ երկինքն ու երկիրը, փոխարացնում են իրար, և եթե երկրից դիտողին երկինքը գեղեցիկ է թվում իր աստղային համաստեղություններով, ապա նույնքան «աստղերով» լցված է նաև երկիրը. «Այն հասարակ աստղը խավարի մեջ մեկուսացած տուն է: Մյուսը, որ հանգավ, տուն է, որ ամփոփում է սեր... կամ թախիժ... (...) Նստած լամպի լույսի տակ, արմունկները սեղանին հենած՝ գյուղացիները իրենք էլ չգիտեն, թե ինչ հույսեր են փայփայում: Նրանք չգիտեն, որ իրենց ցանկությունները շրջապատող խավարի մեջ հասնում են այնքան հեռուները»¹¹:

Ֆաբիենի կերպարը նոր գծերով է բացահայտվում վիպակի երկրորդ հատվածում, երբ նա հերթական թռիչքի ժամանակ պայքարում է երկինքը պատած «ամպերի ամրոցների», փոթորիկների դեմ: Այս անգամ պայքարն անհույս է: Հերոսի ներսում փոթորկվող ապրումները կրկին բացվում են նրա ներքին ժամանակի **ներկա հատվածում**: Բայց այդ ներկան շուտով **ճեղք է տալիս**: Մի կողմից հերոսն իր ծանրագույն վիճակում երագում է միայն ցանկալի վայրէջքի մասին, ինչը նրա մտորումները մղում է դեպի երկիրը, այսինքն՝ **վաղվա հանգիստ օրը** իր երկրային կացարանում. «Ֆաբիենը մտածում էր արշալույսի մասին, ինչպես մի ոսկեավազ ծովափի մասին, որտեղ վայրէջք կկատարեն այս ծանր գիշերից հետո: (...) Օ, եթե միայն կարելի լիներ, ինչպե՛ս կլողար դեպի արշալույս...»¹²:

Երկրորդ անցումը ներկայից ուղղվում է դեպի **անժամանակություն**, որը վայրկյան առ վայրկյան դառնում է ավելի իրական, քանի որ սպառվում են ինքնաթիռի վայրէջքի բոլոր հնարավորությունները: Եվ հեղինակն այս անցումը, այսինքն՝ հերոսի անցումը երկրային կյանքից դեպի հավիտենություն, պատկերում է գեղարվեստական վարպետությամբ:

Դանիացի փիլիսոփա Ս. Կիերկեգորը գտնում էր, որ մարդն անցողիկի ու հավերժականի համադրությունն է, բայց այն հավերժականի, որն ստեղծվում է մարդու մեջ որպես **կայացող հավերժություն** (ընդգծումը մերն է - Դ. Պ.)¹³: Ֆաբիենն այս դեպքում նման հոգեվիճակի կրողն է, որի կերպարի միջոցով Էքզյուպերին «կայացնում է» հավերժի ներկայությունը. «Ֆաբիենը մտածում էր, որ հասել է դրախտի նախադռներին, որովհետև ամեն ինչ լուսավոր էր

10 Նույն տեղում:

11 Նույն տեղում:

12 Նույն տեղում:

13 Տե՛ս Կ. Նայմոբա Ս. Փ., նշվ. աշխ., էջ 163:

ՎԷՆ ՀԱՄԱՆԿԱԿԱԿԱՆ ՀԱՆՈՒՄ, ԺԲ (ԺԸ) ԳՐԱՐԻ, ԹԻՎ 1 (69), ԽՈՒՆՎԱՐ-ՄԱՐՏ, 2020

դարձել՝ ձեռքերը, գգեստները, օդանավի թևերը: Որովհետև լույսը աստղերից չէր իջնում, այլ բխում էր ներքևում և իր շուրջը գտնվող այդ սպիտակ պաշարներից»¹⁴:

Երկինքը, այսպիսով, կտրում է հերոսին երկրային ժամանակից և նրա հոգում դեռ չմարած **ներքին ժամանակը միաձուլում երկնայինին՝ հավիտենությունը:**

3. Գիշերը հեղինակի ներքին ժամանակի հարացույցում

Վիպակում Էքզյուպերին պատահական չի ընտրել օրվա այս հատվածը: Գիշերը շարունակ ուղեկցում է օդաչուներին, և այդ «ընկերակցության» մեջ ընդգծվում է ուշագրավ մի երևույթ. երկուսն էլ իրենց գործողություններում **խորհրդավոր են ու անկանխատեսելի:**

Գիշերվա պատկերը հեղինակի գեղարվեստական գյուտերից մեկն է: Նրա համար գիշերը կենդանի օրգանիզմ է՝ որոշակիորեն անձնավորված, որի շնորհիվ մեծանում է հերոսների գործողությունների, հոգեվիճակների և ընդհանրապես պատումի դրամատիզմը:

Փորձենք ավելի կոնկրետացնել:

Նախ՝ գեղարվեստական պատումի արժանիքներն ավելի են մեծանում, երբ կենդանի շունչ են ստանում նրա բոլոր բաղադրիչները՝ մարդիկ, երևույթներ, առարկաներ: Էքզյուպերիի վիպակում գիշերն ասվածի լավագույն վկայությունն է:

Երկրորդ՝ ինչպես անհատն է իր ներաշխարհում առաջնորդվում ներքին ժամանակով, այնպես էլ գիշերը՝ իբրև բնության կենդանի զավակ, իր մեջ բացում է նույն ժամանակի մի շարք կողմեր: Եվ վիպակի երկու հիմնական դերակատարների՝ Ֆաբիենի ու Ռիվիերի հետ նա դառնում է երրորդ առանցքային կողմը. «...Գիշերը արդեն նրան (Ռիվիերին - Դ. Պ.) էր հանձնում մի ինքնաթիռ, ինչպես գաղտնիքներով լի ծովը մակընթացությամբ և տեղատվությամբ ավիին է հանձնում գանձը, որն այնքան երկար ժամանակ օրորել է»¹⁵:

Երրորդ՝ գիշերվա անձնավորմամբ նոր շերտեր են ի հայտ գալիս երկնքի ու երկրի կամ այնտեղ ապրողների փոխառնչություններում: Հատկապես դժվարին պահերին գիշերը վճռորոշ դեր է խաղում հերոսների ճակատագրում՝ նրանց հիշեցնելով ներքին ժամանակի խորհրդավոր կապը երկնային ժամանակի հետ. «Եվ հիմա՝ ուշ գիշերվա այս ժամին, անբուն պահակի նման նա հայտնաբերում է, որ գիշերը բացահայտում է մարդուն, գիշերվա կոչերը, լույսերը, մտահոգությունները...»¹⁶:

14 https://lib.mskh.am/images/books/Gisherayin-trichq_Antoine-de-Saint-Exupry.pdf.

15 Նույն տեղում:

16 Նույն տեղում:

Չորրորդ` և՛ գիշերվա, և՛ Ֆաբիենի ու Ռիվիերի կերպարներում հիմնականում բացահայտվում են ներքին ժամանակը մարմնավորող մնայուն ներկան և այդ ժամանակից անդին գոյություն ունեցող հավերժությունը:

Հինգերորդ` ինչպես գիշերը, այնպես էլ վիպակի յուրաքանչյուր հերոս հեղինակի գեղարվեստական ներաշխարհի կոնկրետ արտահայտություններից է: Նրանց միջոցով Էքզյուպերին վարպետորեն պատկերում է իր ներքին ժամանակի տարբեր կողմերը և նրբությունները: Վիպակի վերջում դրանք միավորվում են՝ ստեղծելով հեղինակի՝ գեղարվեստական ժամանակով հագեցած հավաքական կենսագրություն:

Այս ամենը ի վերջո ընթերցողի մոտ ստեղծում է պատումի ամբողջական մի պատկեր, որի համապատկերում ձևավորվում է երկնային ու երկրային ժամանակներում ապրող մարդու գոյության անընդհատությունը:

Ամփոփում

Հեղինակի ներքին ժամանակը մարդու գոյությանն ուղեկցող հիմնարար չափումներից մեկն է, որի գիտակցումը և վերապրումն էականորեն նպաստում են կյանքի երկրային ու երկնային հատվածների խորքային իմաստավորմանը: Այդ ժամանակն իր ներքին սահմաններով ավելի ընդգրկուն է, քան գեղարվեստական ժամանակը, իսկ ստեղծագործության մեջ դրանց միահյուսումը հարստացնում է պատումի ժամանակային ռիթմը, վերջինիս տարածքում նոր հնարավորություններ բացում գրողի երևակայության, հերոսների ու երևույթների բացահայտման համար: Ա. դը Սենտ-Էքզյուպերիի «Գիշերային թռիչք» վիպակն այդ առումով բնորոշ օրինակ է, որտեղ, հերոսներից բացի, առանցքային դերակատարություն ունեն երկու խորքային պատկերներ՝ երկինքը և գիշերը:

Երկնքի գեղարվեստական պատկերը ներքին ժամանակի համատեքստում ներկայացվում է կերպարների հոգեվիճակներին համահունչ, որոնցում առաջնային դեր կատարողը **մնայուն ներկան է**: Այդ ներկայի հոգեբանական արտահայտություններից մեկը հերոսի անհանգիստ հոգեվիճակն է, որը տևականություն է հաղորդում մնայուն ներկային: Վերջինիս առկայությամբ հերոսների մեջ նոր կողմերով բացահայտվում է երկնքի ու երկրի անմիջական կապը, որի շնորհիվ նախապատրաստվում է ժամանակային հաջորդ անցումը: Վիպակի դրամատիկ հատվածներում երկինքը կտրում է հերոսին ներկայից և միաձուլում նրա ներքին ժամանակը երկնային ժամանակին՝ **հավերժությանը**:

Գրողը նույնպիսի առանցքային դերակատարություն է վերապահում նաև **գիշերվան**, որն իր խորհրդավոր ու անկանխատեսելի ռիթմերով ընդլայնում է պատումի ներքին ժամանակի հնարավորությունները: Դժվարին պահերին գիշերը վճռորոշ դեր է խաղում հերոսների ճակատագրում: Ներքին ժամանակի

ՎԷՆ ՀԱՄԱՆԿԱՅԿԱԿԱՆ ԿԱՆՈՒՄ, ԺԲ (ԺԸ) ԳՐԱՐԻ, ԹԻՎ 1 (69), ԽՈՒՆՎԱՐ-ՄԱՐՏ, 2020

ռիթմերին բնորոշ կենսատարրերով հեղինակը լուծում է մի կարևոր խնդիր. գիշերվա մեջ ի մի են բերվում հերոսների մտորումներն ու գործողությունները, և կերտվում է ներկայի ու հավերժության մեջ ապրող կերպարների հավաքական կենսագրությունը:

Ա. դը Սենտ-Էքզյուպերիի «Գիշերային թռիչք» վիպակում երկնքի ու գիշերվա պատկերները հերոսների գործողությունների հետ ներքին ժամանակի տարածքում գեղագիտորեն իմաստավորում են երկնային ու երկրային ժամանակներում ապրող մարդու գոյության շարունակականությունը:

Գավիթ Վ. Պետրոսյան - գիտական հետաքրքրությունների շրջանակն ընդգրկում է 20-րդ դարասկզբի հայ գրականության և մամուլի պատմության հիմնախնդիրները («Գրական բանավեճերը 20-րդ դարասկզբի հայ մամուլում», Եր., 2007): Հեղինակել է ժուռնալիստիկայի, գրականության և մշակութաբանության փոխառնչություններին, դրանց զարգացման արդի միտումներին նվիրված ուսումնասիրություններ («Պատում, մեղիատեսքստ, հակառակ հեռանկար», Եր., 2017, «Причуды инверсии: текст и обратная перспектива», Saarbrücken, 2017) և հոդվածներ:

Summary

THE INNER TIME OF THE AUTHOR WITHIN THE CONTEXT OF THE ARTISTIC NARRATIVE

By the example of A. de Saint-Exupéry's "Night Flight" novel

Davit V. Petrosyan

Doctor of Philological Sciences

Key words - inner time, present, past, future, artistic narrative, author, A. de Saint-Exupéry, "Night Flight", heaven, night.

The article discusses several peculiarities of the author's inner time within the artistic narrative.

According to the theorists, the time living within a person reflects the path of his soul, emphasizes the necessity for the existence of an individual in earthly life.

The inner time gets specific shapes in the artistic composition. In general, between the concepts of "the author's inner time" and "artistic time" there are some nuance differences. It concerns especially the time borders of the author and the composition's heroes, the ways of their manifestation, the process of the activities development within the narrative, etc.

A. de Saint-Exupéry's "Night Flight" novel is one of the characteristic expressions of what is said above, where the writer successfully combined the characteristic features of the author's inner and artistic times of the narrative. To this end, in addition to the heroes, two deep images of nature – heaven and night were masterfully created in the novel.

As space, the heaven enlivens when it fills with time. Accordingly, each hero is shaped by his own spatial-time measurements. Typologically, the heroes are engaged in two groups:

- a) heroes who look at the heaven from the earth;
- b) heroes (pilot, radioman) who watch the earth from the heaven.

Accordingly, in line with the spiritual state of the characters, first of all the importance of a permanent present, and in fateful moments – the heavenly time leading to eternity is given importance to. In the most dramatic part of the narrative, the earth and the body of the hero remain in the present, and the soul moves on to the "doors of paradise" – to the eternity.

The night also plays a key role in the novel. With the personification of the latter, new layers are opened in the interrelations of the heaven, earth and heroes. The night obtains particular importance with its mysterious and unpredictable qualities, which enable the author to reunite characters in the context of the inner time at the end of the narrative and to create a collective biography absorbed in artistic time. These, after all, reflect the continuity of human existence living in earthly and heavenly times.

Резюме

ВНУТРЕННЕЕ ВРЕМЯ АВТОРА В КОНТЕКСТЕ ХУДОЖЕСТВЕННОГО НАРРАТИВА

На примере повести А. де Сент-Экзюпери «Ночной полет»

Давид В. Петросян

Ключевые слова - внутреннее время, настоящее, прошлое, будущее, художественный нарратив, автор, А. де Сент-Экзюпери, «Ночной полет», небо, ночь.

В статье рассматриваются некоторые особенности внутреннего времени автора в художественном нарративе. Согласно теоретикам, время, находящееся в человеке, открывает путь его души, подчеркивая смысл его существования в земной жизни. Внутреннее время приобретает особые черты в художественном произведении. В целом, между понятиями «время автора» и «художественное время» есть тонкие нюансы. Это относится особенно к отношениям временных

границ автора и персонажей произведения, способам их проявления, ходу действий в нарративе и т. д.

Повесть А. де Сент-Экзюпери «Ночной полет» - одно из типичных проявлений сказанного. В нем автор успешно соединил характерные черты авторского и художественного времени. В этом контексте, помимо героев, в романе мастерски вырисованы образы неба и ночи.

Как пространственное образование, небо оживляется, наполняясь временем. В соответствии с этим каждый герой вырисовывается автором в рамках собственного пространственно-временного измерения. Типологически они разделены на две группы:

- а) герои, смотрящие на небо с земли,
- б) герои (летчики, радист), рассматривающие землю с неба.

В связи с духовным состоянием героев, сначала подчеркивается постоянное настоящее, а в роковые минуты - небесное время, ведущее к вечности. В драматичной части нарратива земля и тело героя остаются в настоящем, а душа переходит к «вратам рая», к вечности.

Ночь также играет ключевую роль в повести. Через нее открываются новые слои во взаимоотношениях неба, земли и героев. Ночь непредсказуема и таинственна. Эти качества открывают новые возможности для автора, который в конце повести в контексте внутреннего времени присоединяет и создает совокупную биографию образов, насыщенную художественным временем.

Именно в этой связке формируется непрерывность существования человека, живущего в небесных и земных временах.

REFERENCES

1. **Bergson A.**, Neposredstvennyje dannyje soznanija. Vremja i svoboda voli, L., Izd-vo LKI, 2010 (In Russian).
2. **Brezhneva Je. V.** «Vremja vneshneye» i «vremja vnutreneye» v poetike romanov Virdzhinii Vulf, «Vestnik Permskogo universiteta», 2011, vyp. 4 (16) (In Russian).
3. **Dil'tej V.**, Kategorii zhizni, «Voprosy filosofii», M., 1995, N 10 (In Russian).
4. «Filosofskij' slovar» (pod red. **Frolova I. T.**), M., «Respublika», 2001 (In Russian).
5. **Gusserl' E.**, Fenomenologija vnutrennego soznanija vremeni, v 2 t., M., 1994 (In Russian).
6. **Kosenkova I. O.**, Sub'ektivnoje vremja v romane Gajto Gazdanova «Vozvrash'enije Buddyti, Vestnik KGU im. N. A. Nekrasova, 2012 (In Russian).
7. **Naumova N. F.**, Vremja cheloveka, «Sociologicheskij zhurnal», M., 1997, N 3 (In Russian).
8. **Pilipjuk L. A.**, Sub'ektivnoje vosprijatije vremeni gerojami Onore Bal'zaka, «Molodoj vchenij», N 7 (22), chastina 1, Lipen', 2015 (In Russian).
9. ' Sub'ektivnoje i ob'ektivnoje vremja' / https://studopedia.ru/1_19973_sub-ektivnoe-i-ob-ektivnoe-vremya.html (In Russian).
10. **Xajdegger M.**, Bytije i vremja, Хар'kov, 2003 (In Russian).